

PRIVILEGIERAD I VARDAGEN

100 tankar om konsthantverk

Örnsköldsviks museum/Riksutställningar, till 11 mars

På ett podium i trapphuset i Örnsköldsviks museum står en leksaksbåt i plywood. Det är en omsorgsfullt gjord färja med dörrar och portar som kan öppnas och stängas. En bit av en kaj och några leksaksbilar hör till. Konstnären Linus Ersson har gjort den till sin son; ett objekt som förbinder far och son även när fadern är borta och arbetar med konst eller försörjer familjen på brödjobb.

Objektet intar en central plats i utställningen "100 tankar om konsthantverk" och sammanfattar de motsättningar många konstnärer och konstantverkare lever med: ägnar man tid åt att producera mindre lönsamma estetiska värden kräver det kompensation från andra inkomstkällor. Det leder till en tidsbrist som går ut över familjen där man kanske helst velat investera sin omsorg.

De flesta har nog förhoppningar om en lycklig utgång och arbetar vidare i sitt anletes svett. Konstantverket bär måhända själv på lösningen till det dilemma det alstrar. Omsorgsfullt gjorda användbara ting förhöjer vardagen och tillvaron och borde rimligen, i slutändan, ge upphovsmännen den rättmätiga lönen för mödan. De hundra objekten i Riksutställningars vandringsutställning har i varje fall kommit till trots alla risktaganden.

Allt förtingligande är förvandling och transformering, skriver Hanna Arendt i *Människans villkor, vita activa*. Men vad som skiljer konstverket från bruksföremål och varor är att transfigurationen framspringer ur och frammanar den mänskliga förmågan till eftersinnande tänkande, säger Arendt. Det är en vacker formulering som idag fått förnyad och förändrad innebörd. Samtidskonsten använder sig i stor utsträckning av redan fabricerade och massproducerade föremål medan konsthantverkets föremål och varor allt oftare uppfattas som vore de bildkonst.

De 100 föremålen i utställningen har sannolikt valts just för att de framkallar reflektion och framsprungit ur ett eftersinnande tänkande. Utställningens poäng är att också dessa tankar ställs ut och redovisas som korta texter i dess katalog. Visst kan man nöja sig med att svepa runt med blicken. Men utställarna låter mig också få veta hemligheterna bakom de föremål som blicken väljer ut. Jag blir lika intresserad som när jag ofint läser någon annans tidning på tåget. Nyfikenheten både väcks och stillas.

Juryen har valt ut objekt efter definierade kriterier och teman som beskrivs i katalogtexten. Men jag hittar mina egna kategorier. Visst finns tingen som är vackra att se och bruka. Men här finns också attraktiva objekt som visar sig omöjliga att använda men är tankeväckande att se. Kajsa af Petersens värn av slånkvistar, Nina Sparrs stickade trosor som driver med traditionen, Anneli Renborgs lika ironiska evighetsstickning, Charlotta Ringströms hantlar av glaserad stengodslera.

Somliga ting är på den säkra sidan. Investeringar i tid och hantverksskicklighet ger garanterad utdelning när de förankras i prestigefyllda ting och ädel metall. Men jag blir förtjust i en slags objekt där enkla material omvandlas i listiga lösningar och ger mig vad jag behöver på ett snyggt sätt. Katja Kytökangas har träcklat tehuvor av trasor och fodertyg. Sara Andersson har sytt sittvänliga tygstubbar som fyllts med flis. Norio Torimoto renodlar tanken bakom den svenska svepasken och överför idén till kartong. Annika Eklom har knutit en gles men lagom arbetsintensiv ryamatta.

Jag är inte övertygad om att unika ting och tidsödande arbetsinsatser är nödvändiga förutsättningar för att nutidsindividerna ska kunna ge uttryck för sin personlighet. Många förmår mycket väl definiera sig själva genom selektiva val ur ett massproducerat varuflöde. Masskonsumtionens material och produkter har också gett starka bidrag till en del av samtidskonsten. Några av de utställda konsthantverksobjekten avspeglar dessa valmöjligheter. Ulla West har virkat objekt av plastpåsar från asiatiska och västerländska marknadsplatser, likt souvenirer är de laddade med innebörd. Maj Eskilson har överfört tetraförpackningens form till stengods och gjort ett föremål som, liksom Erssons leksaksfärja i trappuppgången, förstärker kontakten mellan medlemmar i en skingrad familj. Irene Agbaje återupplivar pärlstickningens konst med 2 500 pingisbollar. Hanna Ljungström recyklar ratade glaspjäser från Myrorna. Som nya handgjorda objekt väcker de frågor om tingens status och värde.

Däremot är jag övertygad om att en hel del av de utställda föremålen skulle öka mitt dagliga välbefinnande om jag hade möjlighet att välja. Jag vet inte om man ens får använda de skålar som Lotta Rahme gjort av ålskinn, laxskinn, getskinn och en fårpung. De är gjorda i en tradition som man sällan ser något av men som hon tagit upp och behärskar. Med osökt form i förbisedda material har de ändå en aura av dyrbarhet. Invid Annika Svenssons keramiska kakelugn, med en skål av laxskinn, en tekanna av Calle Forsberg med tehuva hopsydd av mattor skulle jag känna mig privilegierad i vardagen.

En enda konsthantverkare från länet finns representerad i utställningen; Owe Egon Grandics från Nordingrå med den modellerade, vulkade, gjutna och lödda metallbägaren Kiss. Utställningen med de hundra tankeväckande konsthantverkstingen finns i två våningsplan på Örnsköldsviks museum till och med 11 mars.

Text: Margareta Klingberg